

Centenari d'«El Llamp», setmanari catalanista de Gandesa

L'important esclat literari que va produir-se durant la segona i la tercera dècada del segle XX a les comarques ebrenques de muntanya, i a la veïna del Priorat, va ser la conseqüència directa d'un intens treball periòdic que va permetre l'edició d'un bon nombre de revistes d'arrel cultural d'alta qualitat en diverses localitats: Gandesa, Móra d'Ebre, Tivissa, Falset, etc. Aquestes publicacions van convertir-se en un tres i no res en una peça clau per a la gestació d'alguns històrics noms de la literatura comarcal, i fins i tot nacional: Artur Bladé Desumbila, Joan Povill i Adserà, Salvador Estrem i Fa. Bona part dels seus impulsors, així com també dels poetes i altres literats que hi van col·laborar molt activament, eren fermes militants del catalanisme polític emergent durant aquests anys.

El Llamp de Gandesa va començar a editar-se el 1921, va esdevenir una veritable escola de lletres, en aconseguir aplegar els millors literats de les comarques muntanyenques (tots ells en una edat molt jove encara), alguns dels quals semblaven destinats a realitzar una carrera literària esplèndida. El seu director era en Manel Bardí, catalanista convençut i seguidor de la

Lliga Regionalista, que va encarregar-se de coordinar un nombrós grup de joves entusiastes de diferents poblacions, amants de la literatura i del periodisme, que varen alterar el desenvolupament cultural de la zona: Abdó Barceló (Capçanes), Artur Bladé i Desumvila (Benissanet), Salvador Estrem i Fa (Falset), Joan Povill i Adserà (Vilalba dels Arcs), Víctor Ferrús «Florisel» (Batea), Ramon Sedó i Borrell (Serra d'Almos), Josep Fornós i Benaiges i Domènec de la Castellania (Gandesa), Josep Barceló i Ciurana (Capçanes), Josep Rojals i Pinyol (Tivissa) i Pere Fumadó «Solisdan». El toc femení arribava únicament de la mà de la poeta perellonenca Maria Lleó i Martí «Montserratina».

Va deixar de publicar-se a finals de 1933, després de catorze anys d'autèntica abnegació per la causa cultural. La seua pèrdua va ser fortament sentida i lamentada pels sectors intel·lectuals de totes les Terres de l'Ebre. Des de les pàgines del setmanari *Vida Tortosina*, s'apuntava cap a les grans dificultats en què es trobaven els rotatius catalanistes per tal de poder sobreviure sense sotmetre's als dictàmens polítics: «Pobra premsa, aquesta premsa comarcal que viu ex-

pandint flaire d'ideals, aromes de patriotes! És l'eterna incompresa. És el rebuig. És el blanc comú dels perfectes, dels mals polítics i dels pitjors cacics. Sense «amo» polític, esbargint la veritat que surt a flor de llavis, preocupant-se seriosament amb tota la dosi més gran de bona fe dels interessos ciutadans i nacionals, no pot viure! Pot ser això? Deu poder ser quan així succeeix desgraciadament i progressiva».

L'entramat d'*El Llamp* també comptava amb una editorial fundada el 1927. A causa de la forta empena que havia anat agafant la revista, els seus redactors varen creure oportú la fundació d'*Edicions El Llamp*, que realitzà una importantíssima tasca envers la difusió d'obres dels escriptors comarcals, que sense aquesta lloable empresa cultural mai no haurien pogut veure la llum. El primer volum que varen editar fou el recull poètic *Elegia del Priorat* de Salvador Estrem i Fa; al qual seguiren *Vida que passa* del notari de Falset Josep M. Gich i Pich, el poemari *Cops de plom* de Víctor Ferrús «Florisel», i *Esclavitud* de Joan Povill i Adserà, la primera novel·la escrita en llengua catalana per un novel·lista de les Terres de l'Ebre.

Emigdi Subirats
escriptor

Cent anys després la rememblem com una destacadíssima publicació, que va treballar per desvetllar els ideals catalanistes i per difondre el català arreu. Va ser tot un bressol de literats. L'Artur Bladé va tindre els seus inicis literaris, posteriorment va esdevindre un dels grans memorialistes de la literatura catalana i cronista de l'exili. Joan Povill va ser nomenat mestre en gai saber als Jocs Florals de Perpinyà el 1929, alhora que és l'autor de *La passió d'Olesa de Montserrat*. Salvador Estrem, el poeta del Priorat, va ser autor d'una immensa tasca poètica, així com dels pioners llibres de viatges.

El Llamp, com un llampec, va aportar molta llum a les lletres comarcals d'arrel catalana.